

העותרים:

1. המכינה הקדם צבאית תל"ם (מיסודה של התנועה הרפורמית – יהדות מתקדמת בישראל ע"ר 580282853) ע"ר 580445831
2. מכינת רבין - דרכים - מרכז חינוכי להכשרת מנהיגות חלוצית - ציונית - יהודית (ע"ר) 580331478
3. מכינת אופקים למדע - העמותה למנהיגות צעירה במדעים (ע"ר) 580674646
4. המכינה הקדם צבאית "בארי" ע"ש ברל כצלסון (ע"ר) 580618072
5. מכינת חביבה רייק - בתי נוער הנחשונים ע"ר 580511095
6. התנועה הקיבוצית (2000) אגודה שיתופית מרכזית בע"מ, מס' אגודה 570039693
7. ראובן גת ת.ז. 055922025
8. לימור יעקב ספראי ת.ז. 043224807
9. יניב דאור ת.ז. 328333463
10. המרכז הרפורמי לדת ומדינה - התנועה הרפורמית - יהדות מתקדמת בישראל, ע.ר. 580282853

כולם ע"י ב"כ עוה"ד אורי נרוב ו/או ריקי שפירא-רוזנברג ו/או נועם פרייס ו/או תמר הלוי ו/או ניקול מאור (סנטר) ו/או נעמי קסל ו/או רחל פיש

שכתובתן לצורך המצאת כתבי בית-דין:
המרכז הרפורמי לדת ומדינה
רחוב דוד המלך 13 ירושלים
טל': 6203323 - 02 פקס 6256260 - 02

נגד

המשיבים:

1. שר הביטחון
2. היועצת המשפטית לממשלה

ע"י פרקליטות המדינה
רח' צלאח א-דין 29
ירושלים

3. איגוד ישיבות ההסדר ע"ר 580121580
רחוב עקיבא 9, לוד, 7120335
טל': 02-6209010-פקס: 08-8691191
דוא"ל: office@hesder.org.il

4. איגוד הישיבות הגבוהות הציוניות ע"ר 580474716
רחוב הרב מימון, 1, ירושלים, 9542904
טל': 02-9400537-פקס: 02-9409593
דוא"ל: office@igud.org

עתירה דחופה למתן צו על תנאי ולקיום דיון דחוף

מוגשת בזה עתירה למתן צו על תנאי המופנה אל המשיב 1 ומורה לו ליתן טעם מדוע לא תשונה החלטתו להקדים לחודשים מרץ/אפריל 2024 את מועד הגיוס של המיועדים לשירות ביטחון שאושרה להם דחיית שירות, באופן שיגויסו רק דחויי שרות מקרב תלמידי מסגרות דחיית שירות הלומדים בשנה ב' ומעלה וזאת על מנת לאפשר לכלל תלמידי המסגרות - מכינות וישיבות, ולמתנדבי שנת השרות, להשלים לפחות שנת לימודים והתנדבות אחת עד לתומה; לחילופין, מדוע לא תשונה ההחלטה כך שתחול באופן שוויוני על כלל המיועדים לשירות ביטחון שאושרה להם דחיית שירות בכלל המסגרות כך שהם יגויסו בשיעור התואם את חלקם היחסי בקרב קבוצת דחויי השירות;

בקשה לקיים דיון דחוף

כפי שיפורט בהרחבה בהמשך, לאור המצב הבטחוני שבו שרויה ישראל מזה ארבעה חודשים קיבל המשיב 1 החלטה מובנת - להגדיל את מחזור גיוס מרץ/אפריל 2024 לצה"ל באמצעות הקדמת גיוסם של מועמדים לשירות ביטחון שמועד גיוסם נדחה לטובת לימודים במסגרות דחיית שירות - ישיבות הסדר, ישיבות גבוהות, מכינות קדם צבאיות ומסגרות שנת שרות. ואולם, ההחלטה אינה מטילה את נטל הקדמת הגיוס על כלל מסגרות דחיית השירות באופן שוויוני ההולם את שיעור דחויי השירות במסגרות השונות מתוך כלל דחויי השרות אלא יוצרת מצב מפלה ובלתי סביר במסגרתו 65% ממי שגיוסם יוקדם הם תלמידי המכינות ומתנדבי שנת שרות, כאשר תלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות שיגויסו יהיו מקרב שנה ב' ומעלה. הואיל והודעות בדבר הקדמת מועד גיוס למרץ/אפריל 2024 כבר החלו להתקבל אצל מי שמועד שירותם הצבאי הוקדם במסגרת החלטת המשיב 1 האמורה, והואיל והגיוס אמור להתבצע בחודשים מרץ/אפריל 2024, ונוכח חוסר הסבירות הקיצוני בה נגועה החלטת המשיב 1 לרבות נוכח הפגיעה הקשה בזכות לכבוד ולשוויון הכרוכה באופן ביצועה המפלה לרעה את תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות ביחס לתלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות חרף העדר כל שוני רלוונטי המצדיק זאת, **מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים להשיב לעתירה זאת בהקדם ולקבוע דיון בעתירה בהקדם האפשרי.**

שלילת קיומה של עתירה תלויה ועומדת העוסקת באותו נושא בו הוגשה

העתירה דנן

יובהר, כי העותרים מודעים לכך שישנה עתירה תלויה ועומדת שהוגשה, בין היתר, כנגד המשיבים 1-2, שעניינה אכיפת חובת גיוס לשירות ביטחון של בוגרי ישיבות ומוסדות חינוך חרדיים ושבמסגרתה התבקש סעד לפיו יפעלו המשיבים בהתאם לחובתם האמורה (בג"ץ 6477/23). יצוין, כי בהקשר לנושא בו עוסקת העתירה דנן, ביום 31.1.24 הוגשה במסגרת בג"ץ 6477/23 בקשה למתן צו על תנאי וצו ביניים לביטול כל צו גיוס דחוף המורה על גיוס בחודש מרץ 2024 של מיועד לשירות ביטחון אשר התייצבותו לשירות סדיר נדחתה באישור רשויות הצבא עד לחודש אוגוסט

2024 לצורך לימודים במכינה קדם צבאית, לצורך התנדבות בשנת שירות או לצורך לימודים בישיבת הסדר, וזאת עד לאחר שהמשיבים - שר הביטחון והרמטכ"ל, יקיימו את חובתם על פי דין, ובהתאם להוראות סעיפים 3, 5 ו-13 לחוק שירות בטחון [נוסח משולב], תשמ"ו-1986, לקרוא לכלל המיועדים לשירות ביטחון או יוצאי צבא, כהגדרתם בחוק שירות ביטחון, אשר הינם יוצאי ישיבה ומוסדות חינוך חרדיים להתייצב לרישום, להתייצב לבדיקת כשר ולהתייצב לשירות סדיר, ללא כל דיחוי נוסף. על פי החלטות בית המשפט מימים 31.1.24-30 טרם התקבלה החלטה בבקשה להוספת הצווים האמורים לעתירה ועל המשיבים להתייחס לבקשה במסגרת תגובתם המקדמית. דיון בעתירה קבוע ליום 26.2.24.

העותרים ידגישו כי קיים שוני מהותי בכל הנוגע לסעדים המבוקשים במסגרת העתירה דנן ובמסגרת העתירה בבג"ץ 6477/23 והבקשה למתן צו על תנאי וצו ביניים שהוגשה במסגרתה ביום 31.1.24.

כך, בבג"ץ 6477/23 התבקש בית המשפט - לחייב את המשיבים 1-2 לקרוא לכלל המיועדים לשירות ביטחון שהינם בוגרי ישיבה או מוסדות חינוך חרדיים להתייצב לרישום, לבדיקת כשר ולשירות סדיר בצה"ל, וכן לבטל את ס' 3 להחלטת הממשלה 682 לפיו לא יינקטו הליכים לגיוס תלמידי ישיבות ככל שיוצגו בפני רשויות הצבא אישורים על לימודים בישיבה.

כפי שצוין לעיל, בבקשה למתן צו על תנאי וצו ביניים שהוגשה במסגרת בג"ץ 6477/23 התבקש בית המשפט להצהיר על בטלות כל צו גיוס דחוף המורה על הקדמת גיוס של דחויי שירות עד שיפעלו המשיבים 1-2 בעתירה בהתאם לחובתם לגייס מיועדים לשירות ביטחון בוגרי ישיבה ומוסדות חרדיים.

ודוק, בעוד הסעדים המבוקשים במסגרת בג"ץ 6477/23 הם רחבים ומכוונים לאכיפת החובה לגיוס חרדים לצה"ל בין היתר באמצעות ביטול צווי גיוס המקדימים את מועד גיוסם של דחויי שירות עד שתיאכף החובה האמורה, במסגרת העתירה דנן מתבקש סעד לקיום שוויוני והוגן של החלטה קונקרטית של המשיב 1 בדבר הקדמת גיוס דחויי שירות למחזור גיוס מרץ/אפריל 2024 באמצעות גיוס מקרב תלמידי מסגרות דחיית שרות משנה ב' ומעלה ולחילופין באמצעות גיוס תלמידי מכינות, מתנדבי שנת שרות ותלמידי ישיבות באופן שיעלה בקנה אחד עם חלקם היחסי בקבוצת דחויי השרות.

זאת ועוד, בנוסף לסעדים המבוקשים, בעתירה זו כלולים עותרים פרטניים אשר ייפגעו מהחלטת המשיב 1 ובהם חניך שגיוסו הוקדם, הורים לחניכים ומכינות שייפגעו אנושות בשל גיוס חלק משמעותי מחניכיהם ובעתירה זו הם מבקשים לתקוף אך את ההחלטה הפוגעת בהם ולא את כלל הסוגייה העוסקת בגיוס הציבור החרדי.

הצדדים לעתירה

1. העותרת 1 - המכינה הקדם צבאית תל"ם (מיסודה של התנועה הרפורמית - יהדות מתקדמת בישראל ע"ר 580282853) פועלת להכשיר את דור המנהיגות היהודי-ליברלי הבא של עם ישראל והחברה הישראלית תוך ניתוב תלמידי המכינה לשירות משמעותי בצה"ל בתפקידי פיקוד וקצונה, להנהגת קהילות מתחדשות, לפעילות במרחב הציבורי, למנהיגות חברתית וחינוכית ולהובלת פרויקטים חברתיים של תיקון עולם וצדק חברתי והכל מתוך תפיסה יהודית רפורמית היונקת מהמסורת היהודית ומתפיסת עולם דמוקרטית והומניסטית. המכינה פועלת בערים יפו וחולון. במכינה לומדים 26 בנים. בכוונת צה"ל להקדים למועד

- מרץ/אפריל 2024 את גיוסם של 5 מתוך 19 (26%) מחניכי המכינה הבנים המיועדים לשירות צבאי ביחידות לוחמות.
2. העותרת 2 - המכינה הקדם צבאית רבין הפועלת לקידום חברה סולידרית, פלורליסטית ודמוקרטית. למכינה קדם צבאית רבין שלוש שלוחות: במזרע, בחיפה ובקיבוץ אדמית. בכוונת צה"ל להקדים למועד מרץ/אפריל 2024 את גיוסם של 22 מתוך 60 (36.67%) מחניכי המכינה הבנים.
3. העותרת 3 - מכינת אופקים למדע, המכינה "אופקים למדע" היא יוזמה של מכון דוידסון לחינוך מדעי, בשיתוף מכון ויצמן למדע והעיר אופקים. מטרת התוכנית היא ליצור השפעה משמעותית על החברה הישראלית בכלל, ולחזק את ערכי המדע בפריפריות, החברתיות והגיאוגרפיות. מתוך 23 בנים חניכי המכינה 10 מיועדים לשירות קרבי, מתוכם בכוונת הצבא להקדים את גיוסם של 5 למועד מרץ/אפריל 2024.
4. העותרת 4 - מכינת בארי היא מכינה שנתית אשר ממוקמת בשתי שלוחות: שלוחת בית ברל ושלוחת כפר הנוער כנות, וקרואה על שמו של ברל כצנלסון ממנהיגי תנועת העבודה. המכינה מהווה בית להכשרת מנהיגות, כלל-ישראלית, הפועלת לקידום של שיח דמוקרטי ושוויוני ולעיצובה של תרבות יהודית-ציונית-ישראלית המבוססת על ערכים הומניים. המכינה מורכבת מצעירים חילונים ומסורתניים, לפני שירותם הצבאי, המגיעים מרקעים שונים ובעלי תחושת אחריות ומחויבות גבוהה לחברה הישראלית. שנת המכינה משלבת בין לימוד בית מדרשי, חיי קבוצה, עשייה למען החברה, הכנה לצבא ושבועות עבודה. בכוונת צה"ל להקדים למועד מרץ/אפריל 2024 את גיוסם של 6 בנים במכינה המהווים 20% מחניכי המכינה הבנים ו-40% מהחניכים המיועדים לשירות קרבי.
5. העותרת 5 - מכינת חביבה רייק, הינה מכינה כללית המיועדת לנשים וגברים מכל הזרמים והגוונים. המכינה הינה מסגרת חינוכית מקיפה אשר שמה במרכזה את שיוויון ערך האדם ושואפת לחנך לערך זה. במהלך שנת המכינה חניכי המכינה מתחברים לעמם, לארצם ולחברתם דרך מסגרות למידה, מסגרות התנדבות ותרומה לקהילה, הכנה מנטלית ופיזית לקראת הגיוס לצבא וחיים אוטונומיים בניהול דמוקרטי של חניכי המכינה. שנת המכינה מאפשרת לחניכים לצאת לשירותם הצבאי מתוך תחושת שליחות עמוקה להגן על גבולות המדינה, לצד אמונה באהבת האדם באשר הוא אדם. החניכים רואים בשירות הצבאי ובפיקוד הצבאי שלב ראשון בשליחותם לבניית החברה הישראלית ולחיזוק מוסדותיה הדמוקרטיים. מתוך 25 בנים הלומדים במכינה, 14 מיועדים ליחידות לוחמות, מתוכם, בכוונת צה"ל להקדים למועד מרץ/אפריל 2024 את גיוסם של 7 בנים (50%).
6. העותרת 6 - התנועה הקיבוצית מפעילה מסלול שנת שירות במסגרתו המתנדבים דוחים בשנה את גיוסם, ותורמים לחברה ולמדינה בפעילות חינוכית, חברתית, קהילתית והתיישבותית, מתוך אמונה ותחושת שליחות לאומית. שנת שירות בתנועה הקיבוצית מיועדת לבוגרי י"ב מקיבוצים, מהמרחב ההתיישבותי ומכלל החברה אשר דוחים בשנה את גיוסם לשירות צבאי/לאומי לצורך ההתנדבות. תחומי ההתנדבות כוללים, בין היתר, עבודה עם ילדים, נוער ומבוגרים בעלי לקויות גופניות, שכליות, נפשיות, רגשיות והתנהגותיות, וכן עבודה בפנימיות לילדים ובני נוער - חינוכיות, שיקומיות, טיפוליות, פוסט אישפוזיות, ופנימיות חסות הנוער (פנימיות השייכות לרשות חסות הנוער אליהן מופנים בני נוער באמצעות צווי בתי משפט

- (לנוער). במסגרת שנת השירות תשפ"ד פועלים 1175 מתנדבי שנת השירות, מתוכם 496 בנים, מהם בכוונת צה"ל להקדים את גיוסם של 6 מתנדבים בנים למועד מרץ/אפריל 2024.
7. העותר 7 - ראובן גת, הנו אב למועמד לשירות ביטחון שמועד גיוסו לצה"ל נדחה לטובת לימודים במכינה הקדם צבאית בארי. להורי תלמידי המכינה נמסר, כי בכוונת צה"ל להקדים את גיוסם של 6 מחניכי המכינה המהווים כ-20% מהבנים הלומדים במכינה למועד מרץ/אפריל 2024.
8. העותרת 8 - לימור יעקב ספראי, היא אם למועמד לשירות ביטחון שמועד גיוסו לצה"ל נדחה לטובת לימודים במכינה הקדם צבאית אדרת. להורי תלמידי המכינה נמסר, כי בכוונת צה"ל להקדים את גיוסם של שליש מהבנים הלומדים במכינה למועד מרץ/אפריל 2024.
9. העותר 9 - יניב דאור, חניך במכינת תל"ם (העותרת 2), בן 18. ביום 7.2.24 נודע לו כי מועד גיוסו יוקדם מיוני 2024 ליום 9.4.24.
10. העותר 10 - המרכז הרפורמי לדת ומדינה, מהווה את הזרוע הציבורית והמשפטית של התנועה הרפורמית - יהדות מתקדמת בישראל המפעילה את המכינה הקדם צבאית תל"ם (העותרת 1) וכן מסגרת התנדבות לשנת שירות. המרכז פועל לקידום פלורליזם, סובלנות, שוויון וצדק חברתי בישראל, על בסיס גישה יהודית ליברלית וערכי הדמוקרטיה.
11. המשיב 1 - שר הביטחון, הוא בעל הסמכות לפי חוק שירות ביטחון [נוסח משולב] התשמ"ו-1986 (להלן: "חוק שירות ביטחון") לקבוע כי מועד התייצבותו לשירות סדיר בצה"ל של מועמד לשירות ביטחון יידחה ולמשך כמה זמן.
12. המשיבה 2 - היועצת המשפטית לממשלה, היא הפרשנית המוסמכת של החוק כלפי רשויות המדינה ובכלל זה היא הגורם המוסמך ליתן ייעוץ, לחוות דעה, ולהורות לרשויות השלטון את הנדרש על מנת להתנהל כדין.
13. המשיבה 3 - איגוד ישיבות ההסדר הוא הגוף המייצג את כלל ישיבות ההסדר.
14. המשיבה 4 - איגוד הישיבות הגבוהות הציוניות הגוף המייצג את כלל הישיבות הגבוהות הציוניות.

חלק עובדתי

מסגרות דחיית השירות

1. חוק שירות ביטחון הוא החוק הקובע את הוראות הגיוס לצה"ל. על פי הוראת החוק, כל גבר או אישה בני 18 המחזיקים בתעודת זהות כחולה ושנמצאו כשירים רפואית, נדרשים להתייצב ולהתגייס בפועל לשורות הצבא.
2. עם זאת, הצבא מאפשר לדחות את השירות בצה"ל, וזאת, בין היתר, עבור:
- תלמידי מכינות קדם צבאיות – דחיית גיוס בשנה לטובת מכינה קדם צבאית המיועדת לאוכלוסייה הכללית או הדתית, במסגרתה רוכשים המיועדים לשירות ביטחון כלים להעצמה אישית, תרומה לקהילה ומוכנות טובה יותר לגיוס לצה"ל. בכפוף לקבלת אישור, ניתן להמשיך ללמוד במכינה לפרק זמן נוסף של שישה חודשים;
 - תלמידי ישיבות הסדר - דחיית גיוס של שנה לטובת לימודים בישיבת הסדר טרם היציאה לתקופת שלי"ת (שירות ללא תשלום) ראשון שנמשך בין 19-6 חודשים בהתאם למסלול הנבחר, שרק לאחריה מתחיל תלמיד ישיבת ההסדר שירות צבאי מקוצר;

- מתנדבי שנת שירות - דחיית גיוס בשנה לטובת התנדבות לפעילות חברתית לאומית במסגרת תנועת נוער או התיישבות;
- תלמידי ישיבות גבוהות - דחיית גיוס מדי שנה לטובת לימודים בישיבה גבוהה. שר הביטחון רשאי לחזור ולתת, לבקשת מיועד לשירות ביטחון שהוא תלמיד ישיבה גבוהה ציונית, צו דחיית שירות לתקופות נוספות שלא יעלו על שנה כל אחת, עד הגיעו של המלש"ב לגיל 26;

מכינות קדם צבאיות

3. בישראל פועלות כיום 60 מכינות קדם צבאיות, מתוכן 23 מכינות תורניות המיועדות לבוגרי החינוך הממלכתי-דתי, ו-37 מכינות כלליות בעלות אופי מגוון המיועדות לצעירים ולצעירות ממגוון אוכלוסיות וקהלים: מסורתיים, חילוניים ודתיים.
4. המכינות הצבאיות מהוות מסגרת חינוכית המיועדת בעיקרה למיועדים לשירות ביטחון, ליוצאי צבא ולמיועדים להתנדבות לשירות ביטחון ושטרותיה הכנת החניכים לשירות מלא בצבא הגנה לישראל, וחינוך ציוני ערכי למעורבות ומנהיגות חברתית ואזרחית וליוזמה ולהתנדבות בצה"ל ובמרחב האזרחי. המטרה היא להצמיח אזרחים בעלי זהות מגובשת ומודעות חברתית גבוהה אשר רואים בעצמם כחלק משמעותי מהחברה ובעלי יכולת להשפיע על עיצובה, מתוך נכונות לשאת במשימות ובאתגרים הלאומיים בתחומי הביטחון, החברה, החינוך ועוד.
5. במכינות הקדם צבאית מתקיימת תכנית המורכבת משילוב ייחודי בין לימודים, עבודה קהילתית וחיי קבוצה, הנמשכת באופן סטנדרטי על פני שנת לימודים אחת שלטובתה נדחה מועד הגיוס לצה"ל של החניכים. ככל שישנם חניכים המעוניינים להמשיך בתכנית לשישה חודשים נוספים הם נדרשים לקבל מהרשויות אישור דחיית שירות לפרק זמן נוסף זה.
6. בוגרי המכינות מצויים בחזית הפיקוד של צה"ל ובקדמת חזיתות הלחימה. כך למשל, לפי נתוני אכ"א משנת 2022: שיעור היציאה לקצונה של גברים בוגרי מכינות עמד על כ-21% מבוגרי המכינות הכלליות וכ-18% מבוגרי המכינות התורניות, לעומת 11% ביחס לקבוצה המקבילה באוכלוסייה הכללית. שיעור היציאה לקצונה של נשים בוגרות מכינות הוא 22%, לעומת 10% ביחס לקבוצה המקבילה באוכלוסייה הכללית. חיילי בוגרי המכינות הקדם צבאיות מבצעים פחות נשר וליקויי שירות ביחס לקבוצת השוואה המקבילה באוכלוסייה הכללית. בין 40-60% מבוגרי כל מחזור של קורס טיס הם בוגרי מכינות, ובין 19-25% מבוגרי כל מחזור של קורס חובלים הם בוגרי מכינות.¹
7. יצוין, כי מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל, המכינות עברו לשגרת מלחמה - הן פועלות במתכונת חירום ועוסקות במשימות לאומיות. כך למשל, בעקבות המלחמה, החקלאות בישראל נכנסה למשבר כוח אדם קיצוני. כפתרון למחסור בידיים עובדות, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, בשיתוף מועצת המכינות הקדם-צבאיות, משרד הכלכלה ומשרד ההתיישבות, מחברים בין מכינות קדם-צבאיות לבין חקלאים שזקוקים לסיוע. כך, הירתמות המכינות מספקת תגבור חשוב מאין כמותו לענפי החקלאות השונים.² דוגמא

¹ <https://mechinot.org.il/jcm/about-jcm/about-159>

² <https://www.gov.il/he/departments/news/sowrdsofiron07112023>

נוספת - לאורך החודש וחצי הראשונים של הלחימה בוטלו כל הפעילויות הלימודיות בעותרת 2 והחניכים התנדבו לכל אורך שעות היום בתחומים רבים: סיוע לילדים מפונים, טיפול בילדי עובדים חיוניים (כאשר המסגרות החינוכיות היו סגורות), אריזת מזון ומארזים שונים, סיוע למשפחות מילואים, חקלאות ועוד. כאשר המסגרות החינוכיות הרגילות חזרו לפעול, חניכי המכינה עברו להתנדבויות במוסדות רווחה וחינוך בלתי פורמלי - מועדוניות ומועדוני נוער לילדים ונוער בסיכון ברחבי דרום תל אביב, יפו וחולון.

8. על פי נתוני מועצת המכינות הקדם צבאיות הישראליות ציוניות שהינה הארגון המייצג של המכינות הקדם צבאיות השנתיות - הכלליות והתורניות, בשנת 2023, כ-4,500 צעירים התחנכו במכינות הקדם צבאיות על סוגיהן.³ מספרם חניכי המכינות בתחילת שנה"ל הנוכחית עמד על 4,800 ו-900 בשנה ב'. נכון להיום ישנם 4,600 תלמידי שנה א' ולאחר הקדמת הגיוס של תלמידי שנה ב' לחודש נובמבר 2023 נותרו 650 תלמידים בשנה ב' אשר יסיימו את תקופת דחיית השירות שלהם בחודש מרץ 2024. מספר הבנים תלמידי המכינות הקדם צבאיות בשנה א' עומד כיום על 2,600.

ישיבות הסדר

9. ברחבי ישראל פועלות כיום 77 ישיבות הסדר⁴ המשלבות לימודים תורניים גבוהים לצד שירות צבאי מקוצר במסגרת דתית. ישיבות אלה הן ישיבות ציוניות המשתייכות לזרם הדתי-לאומי, ומציעות לחניכיהן שילוב בין החובה הדתית ללמוד תורה ולהתפתח רוחנית לבין המחויבות לשרת בצה"ל ולהשתלב בחברה הישראלית.
10. קיימים 4 מסלולי הסדר שונים, כאשר באופן סטנדרטי מתבצעת דחיית גיוס של שנה לטובת לימודים בישיבה שלאחריה יש תקופת שלי"ת (שירות ללא תשלום) ראשונה⁵ שרק לאחריה מתחיל השרות הפעיל בצבא:
- מסלול ההסדר הקלאסי (רגיל): 44 חודשי שירות - שלי"ת ראשון 0-12 חודשים, שירות פעיל 17 חודשים, שלי"ת אחרון 15 חודשים.
 - ישיבת הקיבוץ הדתי: 56 חודשי שירות. שלי"ת ראשון 11-19 חודשים, שירות פעיל ראשון 18 חודשים, שלי"ת שני 5-13 חודשים ושירות פעיל שני 14 חודשים.
 - מסלול השש-הסדר: 56 חודשי שירות. שלי"ת ראשון 6-8 חודשים, שירות פעיל ראשון 10 חודשים, שלי"ת שני 10 חודשים, שירות פעיל שני 12 חודשים ושלי"ת אחרון 16-18 חודשים.
 - מסלול ההסדר שילובים (בני"ש 24): 44 חודשי שירות. שלי"ת ראשון 12 חודשים, שירות פעיל ראשון 12 חודשים, שלי"ת שני חודש וחצי, שירות פעיל שני 12 חודשים ושלי"ת אחרון 6 חודשים.

³ <https://mechinot.org.il/jcm/about-jcm/about-159>

⁴ <https://noar.mod.gov.il/Haredim/Pages/%d7%9e%d7%a1%d7%9c%d7%95%d7%9c-%d7%99%d7%a9%d7%99%d7%91%d7%95%d7%aa-%d7%94%d7%94%d7%a1%d7%93%d7%a8.aspx>

11. כלומר, כל אחד מהמסלולים של ישיבות ההסדר כולל באופן מובנה לימודים בשנה ב' ובחלקן אף בשנים נוספות ובהתאם דחיית השרות מתבצעת לפרק זמן של לפחות למעלה משנה.

שנת שירות

12. שנת שירות היא שנת התנדבות לפני השירות הצבאי המתבצעת במסגרת תנועות הנוער, ארגוני הנוער והתנועות המיישבות. פעילות המתנדבים מתקיימת בכל רחבי הארץ, וכוללת אופני פעילות רבים הנגזרים מצרכי ההתנדבות אשר נקבעים על ידי משרד הביטחון על פי סעיף 36 לחוק שירות ביטחון.

13. על פי נתוני הצבא, בכל אחת מהשנים 2019-2021 נדחה גיוסם של כ-3500 מיועדים לשירות ביטחון לטובת שנת שירות.⁶

ישיבות גבוהות

14. הישיבות הגבוהות הציוניות מונות כיום כשלושים ישיבות אשר בהן לומדים למעלה כ-3,500 תלמידים ואברכים. בוגרי הישיבות משמשים בהנהגה רבנית, חינוכית וערכית בקהילות ישראל בארץ ובעולם. מתוך לימודיהם בישיבה משלבים הבוגרים תורה וצבא.⁷ על פי ס' 22ב לחוק שירות ביטחון מיועד לשירות ביטחון שהוא תלמיד ישיבה גבוהה זכאי לדחות את מועד גיוסו מידי שנה עד הגיעו לגיל 26, לצורך לימודים תורניים בישיבה.

ההחלטה הראשונה בדבר הקדמת הגיוס של דחויי שירות לחודש מארס 2024

15. בבוקר יום 7.10.23 החלה מתקפת טרור רצחנית של ארגון חמאס כנגד מדינת ישראל. בנסיבות אלה, החליטה ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי (הקבינט המדיני-ביטחוני) על נקיטת פעולות צבאיות מלחמתיות ובאותו היום החלה מלחמת חרבות ברזל - מלחמה שעד כה, טרם הגיעה לכדי סיום.

16. על רקע הלחימה הנמשכת מזה למעלה מארבעה חודשים ובכלל זה המחסור בכוח אדם שנוצר בצבא בדגש על מחסור בחיילי יחידות לוחמות וזאת נוכח מספרם הרב של החללים והפצועים, התעורר הצורך בהקדמת הגיוס של מי שאושרה להם דחיית שירות. על רקע זה, כבר בחודש דצמבר 2023 הוקדם מועד גיוסם של 250 חניכי שנה ב' של המכינות ו-150 תלמידי ישיבות.⁸

⁶<https://www.idf.il/media/bcyl2hnk/%D7%91%D7%A7%D7%A9%D7%94-%D7%95%D7%9E%D7%A2%D7%A0%D7%94.pdf>

⁷[/ https://igud.org/about](https://igud.org/about)

⁸<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001462731>

[א] העתק ממכתב שנשלח אל ראשי המכינות ביום 8.11.2023 בדבר בחינה רוחבית המבוצעת מול כל מסלולי דחיית הגיוס לאיתור מועמדים לשרות ביטחון שנכון יהיה להקדים את גיוסם לאור אתגרי השעה, מצ"ב ומסומן **כנספת א'**.

17. ביום 22.1.24, במסגרת כנס חירום של ראשי המכינות הקדם צבאיות ושנות השירות שנערך בהשתתפות נציגי צה"ל ומשרד הביטחון, מסרו נציגי אגף כוח אדם בצה"ל, כי בשל מצוקת כוח אדם בכוונת צה"ל להגדיל משמעותית אף את גיוס מחזור מרץ 2024 ב-1,400 בניס לוחמים שגיוסם יוקדם לאחר שקיבלו דחיית שירות לחודש ספטמבר 2024, וזאת על פי הפירוט שלהלן:

- 835 תלמידי מכינות קדם - צבאיות (חילוניות, דתיות ומעורבות);
 - 415 מתנדבי שנת שירות ממגוון ארגונים ותנועות;
 - 150 תלמידי ישיבות הסדר;
- (להלן: "ההחלטה")

[ב] העתק מידיעה שפורסמה בנושא ביום 22.1.24 באתר עיתון "הארץ", מצ"ב ומסומן **כנספת ב'**.

[ג] העתק מדוא"ל שנשלח אל ראשת העותרת 1 ביום 23.1.24 בנושא הקדמת גיוס, לו צורפה רשימת מועמדים לשירות ביטחון הרשומים במכינה שסומנו כפוטנציאל להקדמת גיוס, וצוין כי היקף הקדמות הגיוס יסוכם בימים הקרובים, מצ"ב ומסומן **כנספת ג'**.

18. בתוך כך הודיעו בכנס נציגי צה"ל ומשרד הביטחון כי בכוונת רשויות הצבא להוציא את ההחלטה אל הפועל באמצעות צווי גיוס דחופים שיוצאו כבר בתחילת חודש פברואר 2024 לצורך גיוס בחודש מרץ 2024.

19. כלומר, על פי ההחלטה, כ-90% מהסך הכולל של הגיוס המוקדם שתוכנן לחודש מרץ 2024 יהיה מקרב תלמידי מכינות קדם צבאיות ומתנדבי שנת שירות בעוד ש-10% בלבד מהסך הכולל של הגיוס האמור יהיה מקרב תלמידי הישיבות.

20. זאת ועוד, מבחינת חלוקת דחויי השירות למי שנמצאים בשנתם הראשונה של דחיית השירות ומי שנמצאים בשנתם השנייה - חניכי המכינות בשנה ב' מסיימים את דחיית השירות בסוף חודש פברואר, כך שכל המגויסים מקרב המכינות שגיוסם יוקדם עתידים להגיע מקרב שנה א'. ואולם, כל המגויסים מבין דחויי השרות בישיבות יגיעו משנה ב' ומעלה. כך יוצא, שבעוד שעקב הקדמת גיוסם לחודש מרץ 2024 תלמידי המכינות הקדם צבאיות ומתנדבי שנת השירות לא יזכו לסיים את שנתם הראשונה במכינה או במסגרת ההתנדבותית, חבריהם מיישיבות הסדר והישיבות הגבוהות שגיוסם יוקדם למרץ 2024 יהיו רק מקרב תלמידי השנה השנייה ומעלה כאשר לתלמידי השנה הראשונה במוסדות אלה יתאפשר להשלים אותה באין מפריע.

21. יובהר, כי תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות שגיוסם יוקדם לחודש מרץ 2024 יהיו באותה העת בנקודת זמן בה יסיימו מחצית מתקופת דחיית השירות שאושרה להם, שנה אשר במהלכה מתקיים רצף של תהליך חינוכי התורם לגיבוש ועיצוב זהותם הערכית כאזרחים הרואים בעצמם כחלק משמעותי מהחברה הישראלית ובעלי יכולת השפעה על עיצובה מתוך

- נכונות לשאת במשימות ובאתגרים הלאומיים בתחומי הביטחון, החברה, החינוך ועוד. משכך, גדיעת פעילותם החינוכית וההתנדבותית אשר מעת פרוץ המלחמה הם עוסקים בה ביתר שאת ובכך תורמים תרומה משמעותית לחברה הישראלית המתמודדת עם השלכותיה הקשות של המלחמה המתמשכת - יש בה כדי לגרום להם ולחברה הישראלית לנזק עצום. מכאן הקושי בגיוס חניכי שנה א' במכינות בעוד שתלמידי ישיבות יזכו להשלים שנה ללא כל הפרעה.
22. מצב הדברים שנוצר אפוא, הוא שנוכח הצרכים המיוחדים של צה"ל הנובעים ממצב המלחמה המתמשך - הוחלט להגדיל את מחזור הגיוס של מרץ 2024 לצה"ל על ידי גיוס מועמדים לשירות ביטחון שרובם המוחלט תלמידי מכינות קדם צבאיות ומתנדבי שנת שירות הנדרשים לשם כך לוותר על השלמת לימודי השנה הראשונה במכינה/שנת ההתנדבות בעוד שתלמידי ישיבות שמועד גיוסם מוקדם למרץ 2024 אינם נדרשים לכך, זאת, אף שאין כל שוני רלוונטי בינם לבין תלמידי המכינות הקדם צבאיות ומתנדבי שנת השירות המצדיק את היחס השונה המוענק להם.
23. המדובר בהחלטה שביצועה נגוע באי חוקיות נוכח ההפליה הבוטה והפסולה הננקטת על ידי המשיב 1 כנגד תלמידי המכינות הקדם צבאיות ומתנדבי שנת השירות. זאת ועוד, המדובר בהתנהלות הלוקה בחוסר סבירות קיצוני היורד לשורשו של ענין.
24. בנסיבות אלה, ביום 24.1.24 פנו העותרת 1 והעותר 10 אל המשיבים 1-2 בנושא. בפנייה, עמדו הפונים על כך שהחלטה להקדים את שירותם של יותר מ-1,200 חניכי מכינות ומתנדבי שנת שירות בשנתם הראשונה ולא לגייס אף תלמיד ישיבה בשנה הראשונה ללימודיו הינה החלטה מפלה, המטילה על חניכי המכינות ומתנדבי שנות השירות לשאת בנטל המלחמה תוך קיצור שנת המכינה/ההתנדבות שלהם, בעוד חבריהם הלומדים בישיבות יוכלו להשלים את שנת לימודים הראשונה שלהם ללא כל הפרעה. בשל כך, אין ההחלטה יכולה לעמוד.
25. בפנייה צוין כי חוק שירות ביטחון קובע מפורשות כי משך דחיית שירות של מיועד לשירות ביטחון - בין אם הוא תלמידי ישיבה ובין אם הוא חניך מכינה או מתנדב שנת שירות - מסור לשיקול דעתו של המשיב 1 בהתחשב בצרכי הביטחון והיקף הכוחות הסדירים או כוחות המילואים של צה"ל. לפיכך, אם נוכח המשיב 1 כי יש לגייס 1,400 תלמידים ומתנדבים כבר בחודש מרץ הקרוב, עליו לעשות זאת באופן שוויוני ביחס לכל מי שקיבל דחיית שירות ואין לקבוע כי רק תלמידי הישיבות ימשיכו ליהנות מדחיית השירות בשנה הראשונה שכן הבחנה כאמור בין חניכי המכינות ומתנדבי שנת השירות לבין תלמידי הישיבות לעניין הקדמת השירות עולה כדי מתן יחס שונה לשווים ללא שמתקיים ביניהם שוני רלוונטי המצדיק ומהווה הפליה פסולה הפוגעת בעיקרון השוויון. העותרים 1 ו-10 הדגישו כי אף במצב החירום בו מצויה מדינת ישראל המצריך נקיטת צעדים שאינם שגרתיים כגון הקדמת מועד הגיוס של 1,400 לוחמים - יש לעשות כן באופן שוויוני שאינו מפלה בין תלמידי מכינות ומתנדבים לתלמידי ישיבות.

[ד] העתק מפניית העותרים 1 ו-10 אל המשיב מיום 24.1.2024 מצ"ב ומסומן כנספח ד'.

26. עד כה, הפנייה האמורה נותרה ללא כל מענה.

27. יצוין, כי ההחלטה הובילה לתגובות מחאה חריפות ביותר מקרב גורמים שונים, בכללם הורים של תלמידי המכינות הקדם צבאיות ומתנדבי שנת השירות, ראשי מכינות קדם צבאיות, ראשי המסגרות החברתיות בהם מתנדבים מתנדבי שנת השירות, ואף חברי כנסת.
28. כך למשל, ביום 22.1.24 נשלחה להורי חניכי העותרת 4 ההודעה שלהלן:

הורים יקרים, בהמשך להודעה הקודמת שלי על הגיוסים המוקדמים, כרגע המגמה היא לגייס בגיוס מרץ 24, בנוסף למתגייסים הרגילים כ-1,400 מגויסים. 1,250 מהם מהמכינות (מעורבות, חילוניות, תורניות) ומש"ש.

חוסר ההוגנות והשוויון בנטל זועק לשמיים. אני מזמין אתכם, קורא לכם, תבחרו את המילה - לעשות עם המידע הזה מה שאתם חושבים ורוצים, להעלות את זה לתקשורת, לצאת להפגין, לדבר עם כתבים ועיתונאים איך שוב פעם, אחרי שהמציאות לכתחילה לא שוויונית, הצבא ומשרד הביטחון מתכוונים לגייס את הילדים שלכם באמצע השנה הכי משמעותית של החיים שלהם, שנת עיצוב הזהות הרעיונית, הפוליטית, הציונית והיהודית שלהם.

שנת בניית קומה אישיותית שתפקידה להפוך אותם לבני אדם טובים יותר, להיות שליחי ומנהיגי ציבור, לבצע שירות משמעותי וקרבי ולהיות מפקדים וקצינים בצה"ל.

אני מעודד אתכם לעזור לנו להיאבק בגזרה, לדרוש מהמדינה לגייס באופן שווה את הצעירים משיבות ההסדר והישיבות הגבוהות ושכל גוף ייתן את חלקו היחסי.

נגמרו הימים שאנחנו צריכים לשבת ולספוג את העובדה שיש כאלה ששווים יותר ויש כאלה ששווים פחות, שאת האלונקה נושאים באופן לא הוגן ולא שוויוני.

29. כך גם כתב דני זמיר, מייסד העותרת 2 ומי שהיה מנכ"ל מועצת המכינות הקדם צבאיות:

"נדהמו לגלות כי 90 אחוז מהמגויסים שנאלצים לוותר על המשך התכנית החינוכית התנדבותית שלמענה נדחה שירותם, הם חניכי מכינות ושנות שירות, כמעט כולם תלמידי שנה א. מהביינישים? אפס מגויסים משנה א' ואפס מגויסים מהישיבות הגבוהות ציוניות. מה למדנו? שלתלמידי ישיבות הסדר וגבוהות זכות יתרה על חבריהם במכינות."

30. כך התבטא הרב אילעאי עופרן, ראש מכינת "שדה רוח":

"אנחנו שמחים וגאים לשאת בעול החשוב של גיוס לצבא בימים הקשים הללו, אך למען חוסנה ועתידה של החברה הישראלית אנו קוראים לראשי הצבא ומשרד הביטחון לחלק את הזכות והחובה הזו שווה בשווה בין כלל המתגייסים. הדבר האחרון שחסר לחברה הישראלית היום זה עוד אפליה".

31. ח"כ אלעזר שטרן, יו"ר וועדת המשנה של ועדת חוץ וביטחון של הכנסת למשאבי אנוש בצה"ל בראשות ח"כ אלעזר שטרן (להלן: "הועדה"), פנה בנושא במכתב למשיב 1 במסגרתו ביקש להקפיא את ההחלטה עד לדיון שבו יימצאו פתרונות חלופיים. במכתב ציין ח"כ שטרן, כי:

"חניכי המכינות הקדם צבאיות ושנות השירות מהווים את חוד החנית של בני הנוער בישראל. יעידו על כך נתוני היציאה לקצונה ולפיקוד, כמו גם שילובם במגוון תפקידים משמעותיים בליבת העשייה הביטחונית של צה"ל. לאחרונה נודע לי כי בשל מצוקת כוח אדם, בכוונת צה"ל לגייס באופן מיידי כ 1400 מלש"בים שקיבלו דחיית שירות (דח"ש) – רובם המוחלט חניכי המכינות הקדם

צבאיות ושנת השירות, ורק חלק קטן באופן יחסי הם תלמידי ישיבות הסדר.
החלטה זו התקבלה בנקודת זמן שבה מרבית חניכי המכינות והשי"ש טרם הספיקו לסיים כמחצית מתקופת הדחי"ש המקובלת, ובשעה שהפעילות החינוכית וההתנדבות שלהם בקהילה נמצאת בעיצומה... אין מחלוקת כי בשעה זו שמדינת ישראל נדרשת להתמודד מול איום ביטחוני רחב היקף, על כולנו לתת כתף... יחד עם זאת, להחלטה האמורה, שצפויה להתבצע באופן מיידי ולא שוויוני, ישנן משמעויות ערכיות, תקציביות וארגוניות כבדות משקל. ההחלטה ללכת על הפתרון הנ"ל יהיה בגדר הבחירה בפתרון הקל שנמצא מתחת לפנס, אך אין זה בהכרח הפתרון הנכון".

32. כך הגיבה להחלטה מועצת המכינות:

"...האגף הביטחוני חברתי ואגף כוח האדם בצה"ל פנו למכינות בדרישה לגייס מספר חסר תקדים של חניכים בעיצומה של שנה א'. הדרישה על פי ראשי מכינות רבים והורי חניכים הינה בלתי סבירה בעליל - גם לגבי היקף תלמידי שנה א' המתבקשים להתגייס באופן כמעט מיידי וגם בהיבט השוויון והוגנות התהליך..."

[ה] העתק מכתבה שפורסמה בנושא באתר "מאקו" ביום 25.1.24 ובה מצוטטות התגובות שפורטו לעיל מצ"ב ומסומן כ**נספח ה'**.

[ו] העתק ממכתבו של ח"כ שטרן אל המשיב מיום 23.1.24 מצ"ב ומסומן כ**נספח ו'**.

33. על רקע התגובות החריפות והביקורת הציבורית הנוקבת נוכח חוסר השוויון הגלום באופן יישום ההחלטה וחוסר הסבירות הקיצוני העולה ממנה, ביום 30.1.24 הודיעו צה"ל ומשרד הביטחון על שינוי בהחלטה. במסגרת השינוי, מספר תלמידי הישיבות שגיוסם יוקדם יגדל מ-150 ויעמוד על 450, ובהתאם מספר חניכי המכינות הקדם צבאיות ומתנדבי שנת השירות שגיוסם יוקדם יקטן מ-1,250 ויעמוד על 850 כך שסך המיועדים לשירות ביטחון שמועד גיוסם יוקדם למחזור גיוס מרץ 2024 יעמוד על **1,300**.

34. בצה"ל אמנם הבהירו כי בדומה לישיבות - גם במכינות תינתן עדיפות להקדמת גיוסם של תלמידים בשנה ב'. דא עקא, תלמידי המכינות הקדם צבאיות מעבירים בהן שנה אחת בלבד ונזקקים לאישור מיוחד כדי להמשיך לששה חודשים נוספים. זאת בשעה שתלמידי ישיבות ההסדר לומדים באופן מובנה במסלול בו יש לימודים גם בשנה ב', ובשיבות הגבוהות אף ניתן לדחות שירות עד לגיל 26. אף מתנדבי שנת השירות מקבלים דחיית שירות למשך שנה אחת בלבד. זאת ועוד, 650 תלמידי שנה ב' הלומדים כיום במכינות יסיימו את תקופת דחיית השירות שאושרה להם במרץ 2024. ודוק, במצב דברים זה מי שיוקדם גיוסם מקרב תלמידי המכינות למחזור גיוס מרץ 2024, יהיו בהכרח מקרב תלמידי שנה א'.

35. בהקשר זה יודגש, כי כבר כיום ישנם למעלה מ-2,000 תלמידי ישיבות גבוהות שכבר מיצו תקופת דחיית שירות של שנתיים. בנתון זה בלבד יש כדי לחדד את חוסר הסבירות הקיצוני בה נגועה החלטת צה"ל ומשרד הביטחון. שכן חרף החובה לנהוג באופן הוגן ושוויוני ביישום ההחלטה על הקדמת גיוסם של מועמדים לשירות ביטחון דחויי שרות - חובה שנראה כי ניתן

לקיימה בנקל תוך הימנעות כוללת מפגיעה בתלמידי שנה א' במכינות ובישיבות ובמתנדבי שנת שרות, באמצעות הקדמת גיוסם של תלמידי שנה ב' ומעלה - צה"ל ומשרד הביטחון מסרבים לעשות זאת.

[ז] העתק מכתבה שפורסמה בנושא באתר "הארץ" ביום 30.1.24 מצ"ב ומסומן כנספח ז'.

36. ביום 1.2.24 התקיימה בוועדה ישיבה בנושא קיצור משך דחיית השירות לחניכי המכינות הקדם צבאיות ושנת שירות על רקע מלחמת חרבות ברזל. בישיבה, עמד ח"כ שטרן על חומרת ההשלכה הקשה שתהיה להחלטה על מכינות קדם צבאיות ומסגרות התנדבות שנת שרות, לרבות אלו מהן שמשורותיהן יגויסו למעלה מ-50% מהתלמידים/מתנדבים בעלי פרופיל קרבי.

37. מהנתונים שהוצגו בוועדה עולה, כי בעוד שמקרב חניכי המכינות הקדם צבאיות ושנות השירות יגויסו 20% מתוך 4,200 בנים המיועדים להקדמת גיוס למועד מרץ/אפריל 2024, רק שיעור של 8% מקרב 5,500 תלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות מיועדים להקדמת גיוס למועד מרץ/אפריל 2024.

38. כלומר, אף שמספרם של תלמידי הישיבות שמועד גיוסם לצה"ל נדחה גדול ממספרם של תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות, הם יהוו רק 35% מקרב 1,300 המועמדים לשירות ביטחון דחויי השירות שגיוסם יוקדם למועד מרץ/אפריל 2024 בעוד יתר 65% יהיו מקרב תלמידי המכינות ומתנדבי שנת שרות.

39. במהלך הדיון בוועדה, ציין ראש חטיבת תכנון ומנהל כח האדם בצה"ל, תא"ל שי טייב, כי צה"ל מייחס חשיבות גבוהה למכינות, לשנות השירות ולישיבות, ורואה שהתפוקות שלהן במיצויי הלחימה ולפיקוד גבוהות ואילו שיעור הנשר נמוך ויש לצה"ל אינטרס לאומי וגם צבאי להמשיך את המפעלים הללו. לראיה, כך ציין, היקף המכסות גדל בשנים האחרונות באופן חסר תקדים ויש חילוקי דעות ביחס לחלוקה, אבל יש שיח, תיקונים והעמקות.

40. ואולם, מדיון מעקב שהתקיים בנושא בוועדה ביום 5.2.24 עלה, כי צה"ל ומשרד הביטחון כלל לא שינו את החלטתם בדבר חלוקת הנטל בין המועמדים לשירות ביטחון שגיוסם יוקדם למרץ/אפריל 2024, וחוסר השוויון בין תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות ובין תלמידי הישיבות נותר על כנו.

41. משכך, ביום 5.2.24 הועברה לשר הביטחון פנייה דחופה של שלושה מחברי ועדת חוץ וביטחון - חברי הכנסת גלעד קריב, רם בן ברק ומשה טור-פז - פניה דחופה, במסגרתה התבקש המשיב 1 לקיים בחינה חוזרת של ההחלטה על הקדמת הגיוס של חניכי המכינות הקדם צבאיות ומסגרות שנת השירות.

42. בפניה צוין כי הבקשה לבחינה חוזרת של ההחלטה נשענת בראש ובראשונה על ניתוח הנתונים שהוצגו בוועדה על ידי נציג צה"ל שהשתתף בדיון - ראש חטיבת התכנון ומינהל כוח האדם. על פי נתונים אלו יוקדם גיוסם של 850 חניכי מכינות קדם צבאיות ומסגרות שנת שירות מתוך אוכלוסיית חניכים של כ-8500 מלש"בים. במקביל יוקדם גיוסם של 450 תלמידי ישיבות הסדר וישיבות גבוהות ציוניות מתוך אוכלוסיית המלש"בים הצפויה להתגייס בשנה הקרובה ושגודלה נאמד באופן סטטיסטי על כ-2300 מתגייסים. ואולם, כך צוין בפניה, נתונים אלו שהוצגו על ידי נציג צה"ל אינם משקפים נכונה את תמונת המצב. אוכלוסיית החניכים הרלוונטית מקרב חניכי המכינות ושנת השירות עומדת על 4200 מלש"בים בלבד, שהרי מדובר על הקדמת גיוס של בנים בלבד. במקביל האוכלוסייה הרלוונטית מקרב תלמידי הישיבות

עומדת על פי נתוני הצבא על כ-5500 מלש"בים – כלל תלמידי הישיבות שבוגריהן ותלמידיהן מתגייסים לצבא ומצויים בעת הזו במצב של דחיית שירות. ודוק, העמדת המספרים על דיוקם מלמדת על הפער הגדול בשיעור הקדמות הגיוס בקרב חניכי המכינות ושנות השירות למול תלמידי הישיבות.

43. עוד צוין בפניה, כי אל נתונים אלה יש להוסיף את העובדה כי בחודש דצמבר האחרון גויסו 250 חניכי שנה ב' של המכינות ו-150 תלמידי ישיבות בלבד. מעבר להרחבת הפער בשיעור הקדמות הגיוס, נתון זה מלמד כי בשעה שבמסלולים הישיבתיים ניתן יהיה להימנע כליל מגיוס תלמידי שנה א', המכינות הקדם צבאיות ומסגרות שנות השירות תידרשנה לגייס את כלל המלש"בים מקרב החניכים המצויים בעיצומה של שנת ההתנדבות והלימוד היחידה העומדת לרשותם. בהקשר זה צוין בפניה, כי על פי נתוני הצבא ישנם כ-2000 תלמידים בישיבות הגבוהות הציוניות, שזכו לשתי שנים של דחיית שירות, ועדיין רובם המוחלט ימשיך לשנה נוספת של דחיית שירות.

44. כן נכתב בפנייה, כי הוצאתה לפועל של ההחלטה במתווה הנוכחי תביא להעמדתן, לכאורה, של מסגרות חשובות התורמות לצה"ל ולשדרת הפיקוד העתידית – המכינות ומסגרות שנות השירות, והישיבות - משני צדדיו של המתרס. זאת בשעה שכולן חשובות וראויות, ובשעה שבוגריהן נושאים בנטל השירות וההקרבה. עניין זה, כך נכתב, די בו כדי להביא לאלתר לבחינה מחודשת של המתווה ומציאת פתרונות יצירתיים.

45. חברי הוועדה עמדו על חוסר השוויון הגלום במתווה הקדמת הגיוס במתכונתו הנוכחית, וציינו כי בקשת חברי הוועדה מצה"ל לבחון שינויים מהותיים במתווה לא זכתה למענה, וכי יש פער גדול בין הקדמת הגיוס בקרב האוכלוסיות השונות הפוגע משמעותית בתלמידי המכינות ומסגרות שנות השירות.

46. עוד עמדו חברי הוועדה על הפגיעה הקשה שיגרום המתווה למשימות החברתיות שמבצעים חניכי המכינות הקדם צבאיות ומתנדבי שנות השירות, שרבות מהן מתמקדות בארבעת החודשים האחרונים באוכלוסיות המפונות מיישובי הדרום והצפון ובאוכלוסיות נוספות שנפגעו באופן משמעותי ממצב החירום בו מצויה מדינת ישראל. צוין, כי עניין זה נכון במיוחד למסגרות שנות השירות, שרבות מהן פועלות במתכונת של קומונות וקבוצות חניכים קטנות הפזורות ברחבי הארץ וכי משכך הקדמת הגיוס המתוכננת עתידה להביא לסגירת פעילות חינוכית, חברתית וקהילתית רבת חשיבות.

47. בנסיבות אלה, התבקש המשיב 1 להורות לאלתר על בחינה מהירה וקפדנית של חלופות למתווה הנוכחי. בכלל זה, פתרונות שיאפשרו וויתור כולל על הקדמות הגיוס תוך שימוש במסלולי שירות קבע קצרי מועד לחיילי סדיר הצפויים לסיים שירותם בימים אלה ומעוניינים בכך, הרחבת מאמצי הגיוס בקרב אוכלוסיות הנמנעות מגיוס בעתות שגרה, ומהלכים נוספים. עוד צוין כי במידה וחלופות אלו תמצאנה כלא ישימות, יש לשנות את מתווה הקדמות הגיוס כך שלא יוקדם גיוסם של כלל החניכים והתלמידים הנמצאים בשנה הראשונה לדחיית השירות בכל המסגרות - שינוי אשר יצור חלוקה שוויונית של הנטל ויאפשר לכל המסגרות לקיים שנת לימודים והתנדבות מלאה. למצער, הוצע לשנות את שיעור הקדמות הגיוס בין המסגרות השונות על פי גודל האוכלוסיות הנהנות מדחיית השירות בכל אחת מהמסגרות.

[ח] העתק מפניית חברי הוועדה מיום 5.2.24 מצ"ב ומסומן כנספח ח'.

48. משפניית העותרים 1 ו-10 אל המשיבים 1-2 מיום 24.1.24 לא נענתה חרף חלוף פרק זמן של כשבועיים ימים ממועד הפנייה וחרף דחיפות הדברים, ונוכח השינויים שחלו במתווה הקדמת הגיוס, ביום 6.2.24 נשלחה אל המשיב פנייה דחופה נוספת בנושא. בפנייה צוין, כי אף לאחר הדיון הנוסף שהתקיים בוועדה ביום 5.2.24, לא חל כל שינוי נוסף בעמדת צה"ל ומשרד הביטחון שיש בו כדי להפוך את ההחלטה בדבר הקדמת הגיוס לסבירה הוגנת ושוויונית, ורוב רובו של הנטל נותר על כתפיהם של תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות. בנסיבות אלה, ולאור סד הזמנים הדוחק נוכח העובדה שהודעות על הקדמת גיוס למחזור מרץ/אפריל 2024 כבר החלו להתקבל אצל המיועדים לשירות ביטחון דחויי שרות שגיוסם הוקדם - שבו העותרים וביקשו כי המשיבים 1-2 יפעלו ללא כל דיחוי נוסף על מנת לשנות את ההחלטה בדבר הקדמת גיוסם של דחויי שירות למועד מרץ 2024 באמצעות נקיטה באחת מהחלופות שלהלן:

א. הימנעות גורפת מהקדמת גיוסם של כלל המועמדים לשירות ביטחון ששירותם נדחה והם תלמידי שנה א' בין אם במכינה ובין אם בישיבה, או שהם מתנדבי שנת שירות, והקדמת גיוסם של תלמידי מסגרות דחיית שירות הלומדים בשנה ב' ומעלה. באופן זה יתאפשר לכלל תלמידי המכינות והישיבות ולמתנדבי שנת השירות, להשלים לפחות שנת לימודים והתנדבות אחת עד לתומה.

ב. לחילופין, תשונה חלוקת הנטל בין תלמידי המכינות, מתנדבי שנת השירות ותלמידי הישיבות, וזאת באמצעות הגדלת מספר תלמידי הישיבות שגיוסם יוקדם באופן שיהלום את חלקם היחסי בקרב קבוצת דחויי השירות.

49. נוכח סד הזמנים הדוחק, התבקשו המשיבים להשיב לפנייה באופן בהול. הובהר, כי ככל שלא תתקבל התייחסותם העניינית לאמור עד ליום 9.2.24, לא תיוותר ברירה זולת פנייה לערכאות.

[ט] העתק מפניית העותרים 1 ו-10 למשיבים מיום 6.2.24 מצ"ב ומסומן כנספח ט'.

50. עד כה, גם פנייה זו נותרה ללא כל מענה.

51. ביום 7.2.24 פנה ח"כ גלעד קריב המכהן כחבר הוועדה במכתב אל מנכ"ל משרד הביטחון ועמד על הדיונים שהתקיימו בוועדה בנושא שינוי המתווה שגיבש צה"ל להקדמת הגיוס של חניכי המכינות הקדם צבאיות ומסגרות שנות השירות, אשר עד כה טרם הביאו לשינוי המתווה. בפנייה צוין, כי במסגרת הדיונים האמורים הוצגו נתונים שונים ביחס לדחיית השירות במסלולים השונים מהם עולה כי בשעה שלמעלה מאלף חניכי מכינות וממתנדבי שנת שירות נאלצים להפסיק את שנת דחיית השירות הראשונה (ולרוב – היחידה) במסגרת הקדמות גיוס בדצמבר 2023 ובאפריל 2024, הרוב המכריע של תלמידי הישיבות ישלימו את שנת דחיית השירות הראשונה ואף את שנת דחיית השירות השנייה. משכך, ח"כ קריב ביקש לקבל נתונים, במהירות האפשרית, בדבר הישיבות הזוכות להכרה כשישיבה גבוהה ציונית כהגדרתה בסעיף 22א בחוק שירות ביטחון, וכן בדבר כמות המיועדים לשירות ביטחון אשר נהנים בעת הזו מדחיית שירות בכל אחת מהישיבות הגבוהות הציוניות בחך שנתי (שנה ראשונה, שניה וכו').

52. זאת ועוד, בפניה צוין כי על פי הוראות סעיף 22ה. לחוק שירות ביטחון על שר הביטחון לדווח מדי שנה לוועדת חוץ וביטחון נתונים מספריים ביחס למספר דחיית השירות הניתנות

לתלמידי ישיבות גבוהות ציוניות ומספר התלמידים המתגייסים. דא עקא, למיטב ידיעת ח"כ קריב, במהלך העשור מאז נקבעה חובת הדיווח בדין, לא נמסר לוועדת חוץ וביטחון דיווח כאמור.

53. הובהר, כי בנסיבות אלה, נדרש מענה דחוף במיוחד לפנייה.

54. דא עקא, למיטב ידיעת הח"מ, עד כה הפנייה לא נענתה והנתונים שהתבקשו במסגרתה טרם הועברו.

[י] העתק מפניית ח"כ קריב האמורה מיום 7.2.24 מצ"ב ומסומן כנספח י'.

55. בנסיבות אלה, ולאור סד הזמנים הדוחק, נוכח העובדה שהודעות בדבר הקדמת מועד גיוס למחזור מרץ/אפריל 2024 כבר החלו להתקבל אצל המיועדים לשירות ביטחון דחויי שרות - לא נותרה בידי העותרים כל ברירה זולת פנייה לבית המשפט הנכבד על מנת שיעמיד את המשיב על חובתו לפעול כדין בכל הנוגע להקדמת גיוס תלמידי המכינות הקדם צבאיות, מתנדבי שנת השירות ותלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות - קרי, באופן סביר הוגן ושוויוני.

החלק המשפטי

56. החלטת המשיב 1 לגייס במסגרת מחזור גיוס מרץ/אפריל 2024, 1,300 מועמדים לשירות ביטחון שקיבלו דחיית שירות מובנת ומקובלת נוכח הצורך העצום של הצבא בהגדלת מערך היחידות הלוחמות - צורך שנוצר לאור המלחמה המתמשכת. ואולם, מענה לצורך זה יש ליתן באופן סביר והוגן כך שחלוקת הנטל בין כלל המשתייכים לקבוצות השונות שמועד גיוסם לצה"ל נדחה תתבצע באופן שוויוני.

57. הקדמת מועד גיוסם של 1,300 דחויי שרות כאשר רוב רובם יהיה מקרב תלמידי המכינות הקדם צבאיות ומתנדבי שנת השירות מהם תימנע השלמת שנת הלימודים/ההתנדבות הראשונה והיחידה שלהם עד לסופה, שכן היא תיגדע במחציתה, בשעה שהקדמת גיוסם של תלמידי ישיבות הסדר וישיבות גבוהות המהווים את הרוב מקרב כלל דחויי השירות תתבצע רק מקרב תלמידי השנה השנייה ומעלה ומשכך לתלמידי שנה ראשונה במוסדות אלה יתאפשר להמשיך את לימודיהם כסדרם - היא החלטה הפוגעת פגיעה קשה הן בזכות לכבוד ולשוויון של תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות, והן במסגרות דחיית השירות עצמן (מכינות קדם צבאיות ומסגרות שנות שירות) ובחברה הישראלית כולה, והיא לוקה בחוסר סבירות קיצוני.

58. העובדה שתלמידי הישיבות לומדים במסלול בו באופן מובנה לומדים יותר משנת לימוד אחת כאשר בישיבות הגבוהות אף ניתן להאריך את תקופת דחיית השירות עד לגיל 26, לצד העובדה שישנם כ-2,000 תלמידי ישיבות שכבר כיום מיצו תקופת דחיית שירות של שנתיים - מחדדת ביתר שאת את חוסר השוויון וחוסר הסבירות הקיצוני בה נגועה החלטת המשיב 1 שבמקום לאפשר לכל דחויי השרות בכלל מסגרות דחיית השירות לסיים לפחות שנת לימודים/התנדבות אחת באמצעות הקדמת גיוסם של דחויי שירות משנה ב' ומעלה, בוחר המשיב 1 לאפשר זאת

רק לתלמידי הישיבות ובכך מפלה לרעה את תלמידי המכינות ומתנדבי שנת שרות חרף העדר כל שוני רלוונטי המצדיק זאת.

59. זאת ועוד, על חוסר הסבירות הקיצוני בה נגועה החלטת המשיב 1 ניתן אף ללמוד הן מהעובדה שבפני ועדת המשנה לענייני כוח אדם בצה"ל של ועדת חוץ וביטחון של הכנסת הונחו נתונים ששימשו כבסיס לקבלת החלטת המשיב 1 בדבר חלוקת הנטל בין תלמידי ומתנדבי מסגרות דחיית השירות בכל הנוגע להקדמת מועד גיוס למרץ/אפריל 2024, אשר נחזים כלא מדויקים, הן מהעובדה שעד כה בקשת ח"כ קריב, חבר הועדה, לקבל נתונים בדבר מספר דחיות השירות ומספר המתגייסים מקרב תלמידי הישיבות הגבוהות לא נענתה, חרף דחיפות הבקשה, והן מאי קיום הדרישה של דיווח שנתי בנושא דחיית שירות וגיוס תלמידי ישיבות גבוהות ציוניות לועדת חוץ וביטחון כמחויב בדין. אף בכל אלה יש כדי להעיד על חוסר הסבירות הקיצוני בה נגועה החלטת המשיב 1. והכל כפי שיפורט להלן.

הפגיעה בכבוד ובשוויון

60. עיקרון השוויון הינו מעקרונות היסוד של שיטתנו המשפטית ויסוד מנחה בכל פעולה מנהלית, אשר הפכה, זה מכבר, לנשמת אפו של המשטר הדמוקרטי בישראל (ראו השופט לנדוי בג"ץ 98/69 **ברגמן נ' שר האוצר**, פ"ד כג (1) 698,693).

61. כל רשות בישראל חייבת לנהוג בשוויון בין הפרטים השונים במדינה, שכן "אין לך גורם הרסני יותר לחברה מאשר תחושת בניה ובנותיה, כי נוהגים בהם איפה ואיפה. תחושת חוסר השוויון היא מהקשה שבתחושות. היא פוגעת בכוחות המאחדים את החברה" (בג"ץ 953/87 **פורז נ' מועצת עיריית תל אביב יפו**, פ"ד מב(2), 309 332-333). ההפליה "היא נגע היוצר תחושת קיפוח ותיסכול. היא פוגמת בתחושת השייכות ובמוטיוואציה החיובית להשתתף בחיי החברה ולתרום לה" (בג"ץ 104/87 **נבו נ' בית הדין הארצי לעבודה**, פ"ד מד(4) 749, 760).

62. עם חקיקתו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ופרשנותו של בית המשפט הנכבד לחוק זה, זכתה הזכות לשוויון ולמניעת אפליה למעמד חוקתי ברור, כחלק מזכות היסוד לכבוד האדם. (וראו לדוג': בג"ץ 453/94 **שדולת הנשים בישראל נ' ממשלת ישראל** פ"ד מח(5) 526, 521, 501; בג"ץ 6427/02 **התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת**, 26-31).

63. בבג"ץ 6427/02 נקבע כי דחיית השירות הצבאי של הציבור החרדי פוגעת בשוויון באופן המפר את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שכן הוא:

"פוגע באותו אגד של זכויות וערכים, ששמירתם נדרשת כדי לקיים את כבוד האדם של אחד מקבוצות הרוב, המחויב בשירות צבאי. בעוד שמרבית בני החברה מחויבים בשירות צבאי מלא וממושך, תוך סיכון לעתים של היקר מכל, לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם ניתנת האפשרות להשתחרר משירות זה. מצב דברים זה פוגע בשוויון הבסיסי והאלמנטרי ביותר שבין בני החברה. הוא פוגע במעמדו של האדם המחויב בשירות צבאי כשווה בין שווים, על יסוד השתייכותו החברתית, אמונתו הדתית ואורחות חייו. הוא מפר הפרה קשה את השוויון בזכויות ובחובות האזרחיות הבסיסיות. הוא גורם להפליה ולקיפוח... שכן זאת יש לזכור: שירותו של אדם בשירות הצבאי היא

זכות וחובה גם יחד. חובת השירות פוגעת בשורה של חירויות יסוד של הפרט המשרת... הפליה באשר ליקר מכל – החיים עצמם – היא הקשה שבהפלות. האדם מוכן ליתן חייו להבטחת מולדתו. הוא אינו מצפה לכל טובת הנאה מכך. הוא מצפה רק לכך שגם אחרים ינהגו כמוהו".

64. בבג"ץ 1877/14 התנועה לאיכות השלטון נ' הכנסת שב בית המשפט הנכבד ופסק בדבר אי החוקתיות של הסדר הפטור משירות צבאי של תלמידי הישיבות החרדיות. כך נכתב על ידי כב' השופט הנדל:

"עוצמת הפגיעה בשוויון – הרי השירות בצבא ההגנה לישראל כרוך בהגבלה מהותית של זכויות המשרתים, פוגע באופן אינהרנטי בחירותם, ובמקרים רבים אף חושף אותם לסכנת חיים מתמדת וממשית. סכנת חיים פשוטה כמשמעה – חשש למוות או פגיעה קשה בגוף ובנפש – ולא כאמצעי רטורי. ואף אם חייל יוצא מן השירות בלי שנפלה שיערה משערות ראשו, הרי הדרישה להקדיש כ-3 שנים מחייו הינה דרישה ממצה, מלאה ומשמעותית. שחרור תלמידי הישיבות החרדיות – קבוצה שהיקפה הכמותי ומשקלה היחסי באוכלוסייה גדלים והולכים – מחובה זו, מעצים את הנטל הכבד בלאו הכי בו נושאים המתגייסים הצעירים: שמירה על ביטחון המדינה, הגנה על אזרחיה והתמודדות מורכבת עם ניסיונות בלתי פוסקים של האויב לפגוע בהם. הזכות לשוויון בנטל מצויה, אפוא, בליבת כבוד האדם – ולא פחות מכך, חירותו – ונושאת אופי חוקתי מובהק. כפועל יוצא, הסדר הפטור, המטיל חובת גיוס רחבה על אזרחים מן השורה, ובה בעת סולל עבור תלמידי הישיבות החרדיות נתיב מהיר אל הפטור המיוחל, פוגע קשות בזכותם החוקתית של המתגייסים לשוויון."

כך נכתב על ידי כב' השופט מלצר:

" חוק יסוד הצבא קובע, בסעיף 1 שבו, כך:

"צבא-הגנה-לישראל הוא צבאה של המדינה"

אם לתיבה של: "המדינה" בהוראה הנ"ל מוצמדת המהות החוקתית של המדינה, המוגדרת כמדינה יהודית ודמוקרטית, מתקבל המשפט הבא:

"צבא-הגנה-לישראל הוא צבאה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית".

לצימוד זה משמעויות רבות (ראו מאמרי: צה"ל כצבאה של מדינה יהודית ודמוקרטית, ספר רובינשטיין – משפט ואדם, משפט ועסקים י"ד 347 (תשע"ב-2012) (להלן: מאמרי על צה"ל), ולענייננו – כרקע לדברים – יש לקרוא את הוראת סעיף 4 לחוק יסוד: הצבא, הקובעת כדלקמן:

"החובה לשרת בצבא והגיוס לצבא יהיו כפי שנקבע בחוק, או מכוחו"

מצירוף זה, הנסמך על העקרונות הנשאבים מהיותה של המדינה יהודית ודמוקרטית – מתבקש שוויון בחובות השירות וכן איסור הפליה בדחיות השירות ובפטורים (אלא אם כן יש בנמצא אבחנות ענייניות, סבירות ומידתיות)."

כך נכתב על ידי כב' השופטת בייניש:

"אכן החברה בישראל היא חברה פלורליסטית המורכבת מקהילות שונות ובעלת ערכים מגוונים, ערכי תרבות, ערכי דת וערכי יהדות שאנו מבקשים לשמרם. עם זאת, על החברה שקמה במדינת ישראל להתקיים כחברה שוויונית שאינה מכירה בניצול והעדפה של קבוצה אחת על חשבון רעותה, למען המשך קיומה כישות מדינית וחברתית אחת המושתתת על ערכי צדק ושוויון"

65. בעניין מושא עתירה זו, אין מדובר אמנם בפטור מוחלט מגיוס לצבא, אולם הרציונל זהה - החלטה על הקדמת גיוס של מועמדים לשירות ביטחון שאושרה להם דחיית שירות, המיושמת באופן לא שוויוני ומפלה:

א. 850 מתוך 1,300 מועמדים לשירות ביטחון שמועד גיוסם נדחה לטובת לימודים במסגרות דחיית שירות ויוקדם על פי החלטת המשיב 1 למרץ/אפריל 2024 - יהיו מקרב תלמידי מכינות ומתנדבי שנת שרות, בעוד שרק 450 יהיו מקרב תלמידי הישיבות. זאת, אף שמספרם של תלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות (5,500) גדול ממספר הבנים תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות (4,200).

ב. בעוד ששיעור של **20%** מקרב 4,200 בני תלמידי מכינות קדם צבאיות ומתנדבי שנת שרות מיועדים להקדמת גיוס לחודש מרץ 2024, רק שיעור של **8%** מקרב 5,500 תלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות מיועדים להקדמת גיוס למרץ/אפריל 2024.

ג. בעוד שכל תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות שגיוסם יוקדם למרץ/אפריל 2024 ייאלצו לגדוע באמצע את שנת הלימודים/ההתנדבות היחידה שלהם, לא יוקדם גיוסו של אף תלמיד ישיבה הלומד בשנה א'. כך, במקום לאפשר לכלל תלמידי מסגרות דחיית השירות – מכינות, שנת שרות וישיבות – להשלים את שנת הלימודים/ההתנדבות הראשונה שלהם עד לתומה וזאת באמצעות גיוס תלמידים משנה ב' ומעלה, בוחר המשיב 1 למנוע, הלכה למעשה, רק מתלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות מלהשלים את שנת הלימודים/ההתנדבות היחידה שלהם ובכך מפלה אותם לרעה.

- ד. הדבר חמור במיוחד ביחס לתלמידי הישיבות הגבוהות שאף ש- 2,000 מתוכם כבר מיצו דחיית שירות של שנתיים - הם לא יחויבו להתגייס.
66. המדובר אפוא בהחלטה שהמשיב 1 בוחר ליישם באופן פוגעני ומפלה הלוקה באי חוקתיות והפוגע בשוויון באופן המפר את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.
67. נזכיר, כי עיקרון יסוד בשיטתנו המשפטית הוא כי הענקת יחס שונה למי שאין ביניהם שוני הרלבנטי להבחנה - נחשב כ**אפליה אסורה**. גם במקרה דנן אין כל שוני רלוונטי בין תלמידי המכינות הקדם צבאיות ומתנדבי שנת שירות ובין תלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות לעניין יישום ההחלטה. לאלה וגם לאלה אושרה דחיית השירות למטרת לימודים והתנדבות. אלה וגם אלה לוקחים חלק בתכנית משמעותית עבורם שאמורה להקדים את גיוסם לצבא.
68. זאת ועוד, החובה לפעול בשוויון פירושה איסור על הפליה מחמת השתייכות לזרם דתי כזה או אחר. חל איסור על כל רשות מנהלית לפגוע באדם או להפלותו בשל תפיסתו הדתית (בג"ץ 1438/98 **התנועה המסורתית נ' השר לענייני דתות**, פ"ד נג(5) 337, 374).

"פעולה כללית של רשות שלטונית בתוקף תפקידה הממלכתי מחייבת גישה פתוחה והוגנת, שאינה מותנית דווקא בהזדהות עם השקפתו של זרם זה או אחר אלא מבטאת יחס של שוויון אשר לו זכאים כל הזרמים" (בג"ץ 650/88 **התנועה ליהדות מתקדמת נ' השר לענייני דתות**, פ"ד מב(3) 381).

בבג"ץ 6427/02 צוין בעניין זה:

"... מתן דחיית שירות גורפת... לאלפי מיועדים לשירות בטחון אך מטעמים של לימוד בישיבה, מהווה פגיעה בשוויון של כל אחד מקבוצת הרוב, המחויב בשירות צבאי. יש בה הפליה ללא שוני רלוונטי המצדיק אותה. אכן, אין דבר בדתיותו של אדם שימנע ממנו שירות צבאי. רבים מחיילי צה"ל הם בעלי השקפת עולם דתית. חלקם נמנים גם עם הקהילה החרדית. הבחנה בין מיועדים לשירות ביטחון על בסיס השקפת עולם דתית היא הפליה ללא כל שוני רלוונטי."

69. ודוק, אך מובן הוא כי בהקשר של גיוס לצבא של צעירים בתחילת דרכם ישנה חשיבות אזורית וחינוכית לכך שהצבא ינהג בהם בשוויון, ולא יפלה בין איש לאיש על פי השקפתו הדתית. תלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות משתייכים כולם לזרם היהדות האורתודוקסית, בעוד חניכי המכינות ומסלולי שנת השירות מגיעים מרקע מגוון. מתווה ליישום החלטה על הקדמת מועד גיוס לדחויי שירות המאפשר הלכה למעשה רק לתלמידי ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות להשלים את לימודי שנתם הראשונה במסגרת תקופת דחיית השירות לצה"ל ללא כל הפרעה, בה בשעה שחניכי המכינות ומתנדבי שנת השירות לא יזכו להשלים מחצית משנת המכינה/ההתנדבות היחידה בה הם משתתפים - עולה כדי הפליה בוטה פסולה ואסורה על בסיס השקפה דתית.

70. כידוע, המבחן לבדיקת קיומה או אי קיומה של אפליה הוא אובייקטיבי ולא סובייקטיבי. לצורך קביעת קיומה של אפליה יש לבחון את התוצאה הסופית; המניע לפעולה אינו מכריע (ראו בג"ץ 104/87 נבו נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד מד(4) 749, 760-759; בג"ץ 2671/98 שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה, פ"ד נב(3) 630, 659-658).

71. במקרה מושא עתירה זו התוצאה מדברת בעד עצמה:

- 65% מ-1,300 דחויי השירות שגיוסם לצה"ל יוקדם למועד מרץ/אפריל 2024 יהיה מקרב תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות בעוד ש-35% בלבד יהיה מקרב תלמידי הישיבות אף שמספרם של תלמידי הישיבות עומד על 5,500 והוא גבוה יותר ממספרם של תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השרות (הבנים) העומד על 4,200.

- כל תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות שגיוסם יוקדם למרץ/אפריל 2024 ייאלצו לוותר על מחצית משנת דחיית השירות היחידה שאושרה להם, בעוד שאף לא תלמיד ישיבה אחד ייאלץ להפסיק את לימודיו באמצע שנה א' עקב הקדמת הגיוס האמורה. מכאן שמדובר בהפליה פסולה ובלתי חוקית.

אי עמידה בתנאי פסקת ההגבלה

72. את הפגיעה בכבוד ובשוויון עליה עמדנו לעיל יש לבחון לאור פסקת ההגבלה המונה ארבעה תנאים, שרק בהתקיימם המצטבר ניתן להצדיק את הפגיעה בזכות החוקתית: (א) על הפגיעה להיעשות בחוק או לפי חוק ומכוח הסמכה מפורשת בו; (ב) החוק הפוגע חייב להלוס את ערכיה של מדינת ישראל; (ג) החוק הפוגע נועד לתכלית ראויה; (ד) החוק פוגע בזכות האדם במידה שאינה עולה על הנדרש.

העדר הסמכה בחוק

73. כידוע, "זכות יסוד אינה ניתנת לשלילה או להגבלה אלא על-פי דבר חקיקה מפורש של המחוקק הראשי... הסמכה לעניין זה משמעותה "הסמכה מפורשת"... כאשר מדובר על נושאים, שעניינם הגבלתן של חירויות היסוד, אין מחוקק המשנה מוסמך לפעול... בתחום האמור, אלא אם הוקנתה לו על-ידי המחוקק הראשי סמכות ברורה, גלויה ומפורשת לטפל בסוגיה האמורה בדרך ההגבלה או האיסור..." (בג"ץ 337/81 מיטוני נ' שר התחבורה, פ"ד לז(3) 337, 358, 359).

74. מטרתה של הוראה זו כפולה: "ראשית, לאפשר למחוקק הראשי להסמיך את מחוקק המשנה לפגוע בזכויות אדם הקבועות בחוק-היסוד; שנית, להגביל אפשרות זו אך למקרה בו ההוראה בחקיקה הראשית היא מפורשת" (א' ברק, פרשנות במשפט, כרך שלישי, בע' 500).

75. בענייננו, חוק שירות ביטחון לא כולל כל הסמכה מפורשת לפגיעה בזכות לכבוד ולשוויון של מי מחניכי/מתנדבי מסגרות דחיית השירות השונות. כך, החוק קובע תנאים לפיהם מסמיך את המשיב 1 לדחות שירות, הן לתלמידי מכינות, הן למתנדבי שנת שירות והן לתלמידי ישיבות הסדר וישיבות גבוהות, והכל בהתחשב, בין היתר, בצורכי הביטחון ובהיקף הכוחות הסדירים או כוחות המילואים.

76. אי התקיימותו של התנאי הראשון הקבוע בפסקת ההגבלה מייתר את המשך הדיון בהתקיימות יתר התנאים שממילא אינם מתקיימים גם הם. למעלה מהדרוש נדון גם ביתר התנאים שאינם מתמלאים.

החוק הפוגע נועד לתכלית ראויה

77. תכלית היא ראויה אם "היא נועדה להגשים מטרות חברתיות העולות בקנה אחד עם ערכיה של המדינה בכלל, והמגלות רגישות למקומן של זכויות האדם במערך החברתי הכולל" (בג"ץ 7052/03 **עדאלה נ' שר הפנים**, פסקה 62 לפסק דינו של הנשיא; פרשת **התנועה לאיכות השלטון**, פסקה 50 לפסק דינו של הנשיא דאז; בג"ץ 1030/99 **אורון נ' יו"ר הכנסת**, פ"ד נו(3) 640, 663). אולם בכך לא די. כדי שתכלית תהיה ראויה עליה גם להיות מוצדקת ביחס לזכות בה היא פוגעת.
78. אכן, לא כל הזכויות שוות במעמדן ובחשיבותן. ככל שפוגעים בזכות שהיא חשובה יותר, כך נדרשת הצדקה חזקה יותר לפגיעה. בעניין **לוי** נקבע:

"לא כל תכלית ראויה עשויה להצדיק פגיעה בזכויות יסוד. ייתכן כי הפגיעה בזכויות יסוד חשובות במיוחד תהא מוצדקת רק אם הצורך החברתי שהפגיעה נועדה להגשים הוא חיוני במיוחד. מידת חשיבות הצורך הנדרשת על מנת להצדיק פגיעה, עשויה להשתנות לפי מהותה של הזכות הנפגעת. בעניין זה נקטנו מספר פעמים – בלא להכריע בדבר – באמת מידה מחמירה. על פיה, התכלית היא ראויה אם היא נועדה להגשים 'מטרה חיונית, או צורך חברתי לוחץ, או עניין חברתי מהותי'" (בג"ץ 6893/05 **לוי נ' ממשלת ישראל**, פ"ד נט(2) 876, 890).

79. בעניינו, ברור כי הקדמת גיוס לחניכי/מתנדבי מסגרות דחיית שירות המתבצעת באופן המפלה לרעה את חניכי המכינות ומתנדבי שנת השירות ביחס לתלמידי ישיבות וזאת אף שלא קיים כל שוני רלוונטי ביניהם המצדיק זאת, מביא לפגיעה אנושה בזכות יסוד חוקתית לכבוד ולשוויון. ניתן לקבוע כי רק צורך חברתי לוחץ או עניין חברתי מהותי יוכלו להצדיק פגיעה שכזו. דא עקא, צורך או עניין חברתי מהותי או לוחץ כאמור המצדיקים פגיעה בזכות לכבוד ולשוויון לא קיימים במקרה זה. ההיפך הוא הנכון – הצורך בנשיאה משותפת בנטל ובשמירה על לכידותה של החברה הישראלית במיוחד בעת הזו בה מדינת ישראל מצויה במצב מלחמה, מעצים ביתר שאת את החובה להימנע מפגיעה בכבוד ובשוויון של תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות.
80. נדגיש כי מכל מקום עניין זה רובץ לפתחו של המשיב 1, שכן משעה שנפגעה הזכות, על הפוגע הנטל להראות כי פגיעה זו מקיימת את דרישת התכלית הראויה (ע"א 6821/93 **בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי**, פ"ד מט(4) 221, 348, 429-428, 459-458, 570, 579; בג"ץ 6055/95 **צמח נ' שר הביטחון**, פ"ד נג(5) 241, 268-267; פרשת **התנועה לאיכות השלטון**, פסקה 22 לפסק דינו של הנשיא דאז ברק).

החוק פוגע בזכות האדם במידה שאינה עולה על הנדרש

81. הדרישה כי הפגיעה תהיה מידתית מקפלת בתוכה שלושה מבחני משנה: הראשון, מבחן ההתאמה, לפיו נדרש קשר רציונלי בין התכלית הראויה לבין אותו הסדר שנקבע להגשמתה. כלומר, נדרש כי האמצעי שנבחר יוביל באופן רציונלי להגשמת המטרה. השני, מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה. לפי מבחן זה, האמצעי שנבחר להגשמת המטרה צריך לפגוע בזכות האדם במידה הפחותה ביותר. השלישי, מבחן המידתיות במובן הצר. לפי מבחן זה על האמצעי שנבחר להגשים את המטרה לקיים יחס ראוי בין האמצעי למטרה. מבחן משנה זה בוחן את התועלת שתצמח לציבור מן ההסדר, לעומת הפגיעה בזכותו החוקתית של הפרט כתוצאה מהפעלת

האמצעי שנבחר (בג"ץ 5026/04 דיזיין 22 שארק דלוקס רהיטים בע"מ נ' רע"ן היתרי עבודה בשבת) (פסקה 25 לפסק דינו של הנשיא דאז ברק). נבחן מבחנים אלה כסדרם.

א. מבחן הקשר הרציונלי: מבחן הקשר הרציונלי לא מתקיים במקרה זה. זאת בשל העובדה שנוכח המטרה אשר המשיב 1 מבקש להשיג: גיוס כוח אדם נוסף לשורות הצבא על רקע מחסור שנוצר בכוח אדם בצה"ל בפרט ביחידות הלוחמות וזאת נוכח מלחמת חרבות הברזל הנמשכת מזה חודשים, ננקט הסדר מפלה לפיו יוקדם גיוסם של חניכי/מתנדבי מסגרות דחיית השירות המבוצעת באופן מפלה ולא שוויוני כך שמרבית הנטל נופל על כתפי תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות.

ב. מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה: המשיב 1 אף לא עומד במבחן השני, שכן לא נבחר אמצעי שפגיעתו פחותה. המשיב 1 יכול היה להחליט להימנע מפגיעה בתלמידי/מתנדבי שנה א' בכל מסגרות דחיית השירות ולהקדים את גיוסם של מי שלומדים בשנה ב' ומעלה בלבד, בכלל זה, כ-2,000 תלמידי ישיבות שכבר מיצו תקופת דחיית שירות של שנתיים. כמו כן, המשיב 1 יכול היה לקבוע כי הקדמת הגיוס של 1,300 דחויי השירות תתבצע באופן שוויוני והוגן על כלל המיועדים לשירות ביטחון שאושרה להם דחיית שירות כך שהם יגויסו בשיעור העולה בקנה אחד עם חלקם היחסי בקרב קבוצת דחויי השירות. ואולם, המשיב 1 נמנע מלפעול באופן זה.

ג. מבחן היחס: באשר ליחס בין מידת הפגיעה למידת התועלת החברתית הרי שיחס זה אינו ראוי כלל ועיקר. אין כל תועלת חברתית שתצמח מכך שחניכי/מתנדבי מסגרות השירות יזכו ליחס לא שוויוני ומפלה במסגרת ביצוע החלטת המשיב 1 על הקדמת מועד גיוסם.

82. ודוק, אף לא אחד משלושת מבחני המידתיות מתקיים במקרה זה. מכאן, שהחלטת המשיב 1 עולה כדי פגיעה שאינה מידתית בזכות יסוד חוקתית לכבוד ולשוויון, אינה עומדת בתנאי פסקת ההגבלה ומשכך אינה כדין.

חוסר סבירות קיצוני

83. הלכה ידועה היא, כי בעת שרשות מפעילה שיקול דעת, אסור לה לשקול שיקולים זרים או לפעול למען מטרות זרות, אלא עליה לשקול את כל השיקולים הענייניים, ולתת לכל שיקול ענייני את המשקל הראוי לו (בג"ץ 1/88, 953/87 פורז נ' ראש עיריית תל אביב-יפו, פ"ד מב(2) 309, 324).

84. השיקולים הענייניים נובעים הן מהתכלית המיוחדת של החוק הנוגע לעניין, והן מתכליתה של שיטת המשפט וערכי היסוד שלה (בג"ץ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, פ"ד מח(5) 412, 432-434 וראו גם בג"ץ 5445/93 עיריית רמלה נ' שר הפנים, פ"ד נ(1) 397, 411-410). תכלית חוק שירות בטחון היא להסדיר את הוראות הגיוס לצה"ל. עקרונות היסוד של כבוד ושוויון צריכים לקבוע את חובת המשיב לפעול באופן סביר והוגן.

85. במידה שהרשות לא שקלה את כל השיקולים הרלבנטיים או לא נתנה משקל ראוי לשיקולים אלה בהתאם לחשיבותם היחסית, אזי ניתן לומר שהיא פעלה בחוסר סבירות, והחלטתה תיפסל (ראו, למשל, בג"ץ 7364/03 סלאח ג'בארה נ' שר הפנים, פ"ד נח(1) 769; בג"ץ 935/89 גנור נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מד(2) 485, 514).

86. במקרה דנן, המדובר בהחלטה לגייס 1,300 מיועדים לשירות ביטחון שאושרה להם דחיית שירות, באופן שתקופת דחיית השירות שאושרה עבורם תקוצר, וגיוסם יוקדם למועד מרץ/אפריל 2024 - החלטה אשר התקבלה נוכח צורך מבצעי של צה"ל להגדלת מספר הלוחמים המגויסים על רקע מלחמת חרבות ברזל המתמשכת. על מנת שהחלטה זו תיחשב לסבירה, יש ליישמה באופן שוויוני אשר לוקח בחשבון הן את מספר החניכים במסגרות דחיית שירות השונות והן את השלב בו הם מצויים בדחיית השירות.

87. דא עקא, חלף יישום ההחלטה באופן שוויוני ביחס לכלל המיועדים לגיוס על פי ההחלטה – תלמידי מכינות, ישיבות ומתנדבי שנת שרות – מבחינה מספרית ומבחינת השלב בו הם מצויים, בחר המשיב 1 להפלות לרעה באופן בוטה את תלמידי המכינות ומתנדבי שנת השירות – שרוב דחויי השירות שגיוסם יוקדם יגיעו מקרבם ואשר ייאלצו לוותר על חצי משנת דחיית השירות היחידה שאושרה להם לטובת הקדמת גיוסם, ביחס לתלמידי הישיבות להם יתאפשר להשלים את שנת הלימודים הראשונה עד תומה שכן גיוס מוקדם של תלמידי ישיבות יתבצע מקרב תלמידי שנה ב' ומעלה. המדובר ביחס שונה שניתן לתלמידי המכינות ומתנדבי שנת ההסדר לעומת תלמידי הישיבות וזאת חרף העדר כל הצדקה עניינית לכך.

88. העובדה שניתן לאפשר בנקל לכל תלמידי ומתנדבי מסגרות דחיית השירות להשלים את הלימודים/ההתנדבות בשנה א' באמצעות הקדמת גיוס של תלמידי ממסגרות כאמור משנה ב' ואילך, בפרט נוכח העובדה שיש 2,000 תלמידי ישיבות שכבר כיום מיצו תקופת דחיית שירות של שנתיים – מחדדת ביתר שאת את חוסר הסבירות הקיצוני בו נגועה התנהלות המשיב 1.

89. זאת ועוד, חוסר הסבירות הקיצוני בה נגועה החלטת המשיב 1, מתעצמת אף נוכח העובדות שלהלן:

- על פי מכתבו של ח"כ קריב מיום 5.2.24 (מצורף כנספח ט' לעתירה זו) בפני ועדת המשנה לענייני כוח אדם בצה"ל של ועדת חוץ וביטחון של הכנסת הונחו נתונים ששימשו כבסיס לקבלת החלטת המשיב 1 בדבר חלוקת הנטל בין תלמידי ומתנדבי מסגרות דחיית השירות בכל הנוגע להקדמת מועד גיוסם למרץ/אפריל 2024, אשר נחזים כלא מדויקים;
- צה"ל נמנע עד כה מלהעביר נתונים בדבר מספר דחיות השירות ומספר המתגייסים מקרב תלמידי הישיבות הגבוהות – נתונים אשר הכרחיים על מנת לוודא כי החלטת המשיב 1 התקבלה על בסיס כל הנתונים הרלוונטיים ועל יסוד שיקולים ענייניים - לא נענתה;
- העדר עקבי של דיווח שנתי בנושא דחיית שירות וגיוס תלמידי ישיבות גבוהות ציוניות לוועדת חוץ וביטחון כמחויב על פי חוק שירות הביטחון;

90. ככל שמתווה הקדמת הגיוס הנוכחי ייוותר על כנו, הפגיעה, הן במכינות הקדם צבאיות ובמסגרות שנת השירות, והן בחברה הישראלית ובחוסנה, בפרט בעת זו של מלחמה מתמשכת בה חניכי המכינות ומתנדבי שנת השירות מסייעים בצורה משמעותית ובדרכים ובמסגרות שונות ומגוונות לקהילות שונות לרבות אלו שבקרבתן הן פועלים - תהיה אנושה.

91. באשר למכינות ולמסגרות שנת השירות עצמן – הקדמת הגיוס המתוכננת עלולה להביא חלק מהן לכך שתלמידי/מתנדבים שגיוסם יוקדם יהיה בשיעור שיביא לרף מספרי נמוך שיפגע אנושות בהמשך פעילותן. מכך תצא נפגעת החברה הישראלית בכללותה לנוכח התרומה המשמעותית של המכינות לחברה על כל גווניה.

92. העובדה שהמשיב 1 בחר לדבוק בהחלטתו להקדמת מועד הגיוס של דחויי שירות למועד מרץ/אפריל 2024 במתכונתה הנוכחית, וזאת חרף היותה לא שוויונית וחרף ההשלכות הקשות שהיא טומנת בחובה כאמור - אף בה יש כדי להעיד כי התנהלות המשיב 1 מעלה חשש כבד כי היא מונעת משיקולים זרים ולא ענייניים אשר לו היו נשקלים ולמצער היה ניתן להם המשקל הראוי, היו מובילים ליישום שוויוני של ההחלטה.
93. המדובר אפוא בהחלטה הלוקה בחוסר סבירות קיצוני.

סיכום

94. אנו מצויים בימים קשים של לחימה, המחייבים את כל שכבות החברה להירתם למשימת ההגנה על הארץ.
95. אכן, "השירות הצבאי בישראל הוא חובה אזרחית החלה על כל יוצא צבא. חובה זו היא חובה משפטית החלה מכוח החוק. זוהי גם חובה מוסרית הנובעת מצרכי קיומה הראשוניים והמידיים של המדינה. חובה זו מוטלת באורח שוויוני, ועל כל האזרחים לשאת בה" ([בג"ץ 2383/04 מילוא נ' שר הביטחון, פ"ד נט \(1\) 166](#)).
96. דברים אלה יפים ביתר שאת נוכח מצב המלחמה המתמשך בו מצויה מדינת ישראל מזה חודשים ארוכים והצרכים המלחמתיים המתגבשים במסגרתו, בכלל זה, הצורך בהגדלת מצבת הלוחמים המגויסים לשורות הצבא.
97. ואולם, גם בגיבוש מענה לצורך כאמור, עקרונות היסוד של שיטתנו מחייבים את המשיב 1 לפעול באופן סביר, הוגן ושוויוני. משהוחלט להגדיל את מחזור גיוס מרץ/אפריל 2024 באמצעות הקדמת גיוס מיועדים לשירות ביטחון שאושרה להם דחיית שירות - יש לעשות זאת באופן שוויוני ללא קשר להשקפתם הדתית ולבחירתם ללמוד במכינה קדם צבאית, ישיבה, או להתנדב לשנת שירות.
98. לאור כל האמור לעיל מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו-על-תנאי כאמור ברישא לעתירה, ולאחר קבלת תשובת המשיבים, להפוך את הצו על תנאי למוחלט. כן מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בתשלום הוצאות העתירה ושכר טרחת עו"ד.
99. לעתירה זו מצורפים התצהירים הבאים:
- * ד"ר מעין מורג, ראשת העותרת 1.
 - * מר ליאור סלע, סגן ראש ומ"מ ראש העותרת 2.
 - * מר אליהו עמדי, ראש העותרת 3.
 - * מר יואב זנאתי לביא, ראש העותרת 4.
 - * גב' מיקה ברקת, ראשת העותרת 5.
 - * גב' נטע קדם, מנכ"לית העותרת 6.
 - * העותר 7.
 - * העותרת 8.
 - * העותר 9.
 - * גב' אנה קיסלנסקי, מנכ"לית העותרת 10.

היום, ג' אדר א' תשפ"ד

12 פברואר 2024

תמר הלוי, עו"ד

ב"כ העותרים

אורי נרוב, עו"ד

ב"כ העותרים

ט - ו - כ - ה